

А.О. Борисова, канд. психол. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

А.О. Колесник, канд. техн. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

О.О. Манусикова, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

АНАЛІЗ ТРУДНОЩІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АУДІОВАННЮ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Розпізнавання мовлення, або аудіювання, в плані навчання цього виду мовленнєвої діяльності являє собою складну і далеко ще не вирішену проблему. Аудіювання визначає в подальшому успіх або неуспіх всього практичного навчання мови.

Аудіювання дуже тісно пов'язане з говорінням і знаходиться в певній залежності від ступеня автоматизації мовних зразків в гучному мовленні людини, яка говорить. Чим більше автоматизовані в мовній практиці мовні комплекси, тим легше розуміння їх імовірнісних поєднань в обсязі монологічного мовлення.

Примітний той факт, що механізми аудіювання знаходяться на «стику» мови як системи, і мови як здатності, але саме цей «стик» випав з поля зору як лінгвістики, так і психології.

Вправи для навчання аудіювання повинні відповідати природним умовам говоріння. Будь-яка вправа має бути неодмінно мотивована наявністю будь-якої труднощі, подолання якої і складає його змістовну сторону.

Загальна трудність в аудіюванні – відсутність чіткої межі між звуками в слові. Велике число незнайомих слів і особливо граматичних явищ в тексті для аудіювання може привести до того, що студенти зовсім не зрозуміють текст і виникнуть лексичні і граматичні труднощі. Дійсно, саме на наявність багатьох незрозумілих слів часто вказують студенти як на причину, чому вони не змогли зрозуміти який звучить текст. Але перевірки показують інше: дуже часто виникає хибне враження переваженості тексту незнайомою лексикою. Студенти під час пред'явлення їм тексту просто не впізнають багато навіть знайомих їм слів. Пояснити це можна ще тим, що (як це не парадоксально) слова за трудністю їх сприйняття в мові посідають друге місце, поступаючись лише фонемам, тоді як сам текст виявляється легшою за рівнем одиницею. Іншими словами, хоча слова і легко впізнаються в ізольованій вимові, їх сприйняття стає дуже важким коли вони виступають у складі ланок мовного потоку, і якщо студенти не розуміють текст, вони не впізнають і більшості слів у ньому.

Лексичну трудність не обов'язково включати до спеціальних вправ під час навчання аудіюванню, цілком достатньо попереднього

пояснення в процесі орієнтуючих зауважень перед прослуховуванням тексту.

Грамматична трудність є важливою перешкодою до осмислення тексту, при цьому необхідно уточнити, про яку граматику йдеться. З одного боку, це можуть бути формальні ознаки логіко-граматичного речення. Ці формальні ознаки інформативні; при сприйнятті друкованого тексту, розуміння буде дискурсивне або не безпосереднє. З іншого боку, в тексті, що звучить, студенти стикаються з фразою, яку вони можуть зрозуміти в нормальному мовному потоці тільки безпосередньо. Під час навчання аудіюванню слід ототожнювати параметри усного та писемного мовлення.

У методичному плані важливим є те, що під час навчання аудіюванню необхідно забезпечити умови, що дозволяють студенту «увійти» в зміст, і скористатися динамікою процесу сприйняття. Тільки тоді трудність «входу» буде окупатися власне продуктивним аудіюванням. Навіть початкові тексти для аудіювання мають бути досить тривалими. Зорові опори під час навчання аудіюванню допомагають зрозуміти текст. Але, досягається це, по суті, за рахунок обходу труднощів тексту, що звучить. Після отримання необхідної інформації за рахунок зорових опор, студент не буде відчувати необхідність у добуванні інформації з тексту, що звучить. З цього випливає, що опори під час навчання аудіюванню повинні знаходитися в самому тексті, що звучить. Тоді студенти будуть змушені вчитися долати труднощі, а не обходити їх.

Опора, як момент логічного випередження (без якого неможливе адекватне сприйняття мовної форми тексту, що звучить), накладає на текст особливо жорсткі вимоги. Це повинен бути цікавий за змістом, фабульний текст з фактами, які легко запам'ятовуються. Звичайно, такі тексти представляють значну складність для студентів, порівняно з описовими навчальними текстами. Але останні мало придатні для навчання аудіюванню, оскільки вони «малопривабливі для студентів» і в них «відсутня динаміка, сюжет». З труднощами фабульних текстів доводиться миритися і долати труднощі аудіювання в процесі навчання, а лексичні труднощі усуваються на етапі попереднього пояснення.

Для ефективного навчання аудіюванню викладач іноземної мови повинен бути, перш за все, «мовником», тобто в достатній мірі володіти необхідними мовними навичками і знати шляхи становлення відповідної мовної діяльності. В іншому випадку він буде продовжувати навчати студентів граматиці мови «по-старому», тобто навчати не мовленню, а мові.